

แนวคิดในการอนุรักษ์
“พระราชวังปทุมนคร”

แนวคิดในการอนุรักษ์ “พระราชวังปฐมนคร”

ภาพ “พระราชวังปฐมนคร” : จากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

ประวัติศาสตร์คือสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ และต้องศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังทั้งต้องใช้ศาสตร์และศิลป์เพื่อแกะรอยอารยธรรมต่างๆ นั้นหมายถึงจะนำมาซึ่งความเข้าใจในปัจจุบันและวางเป้าหมายไปสู่นาคตได้ คราวก่อนเราได้นำเรื่องราวของแนวคิดการก้าวผ่านของ พระปฐมเจดีย์ ในมุมมองของพระเถระชั้นผู้ใหญ่ที่ได้เคยมีการบันทึกไว้ และมาถึงวันนี้ หลายท่านคนไม่ทราบถึงความเป็นมาของพระราชวังปฐมนคร โบราณสถานที่ถูกลืมจากคนเมืองนครปฐม แม้จะตั้งอยู่กลางเมืองติดกับมหาเจดีย์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

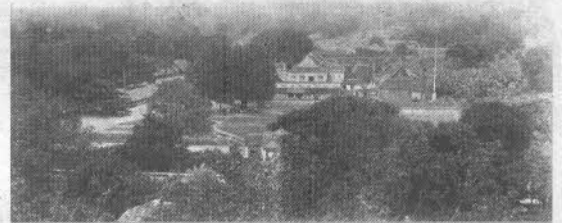

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

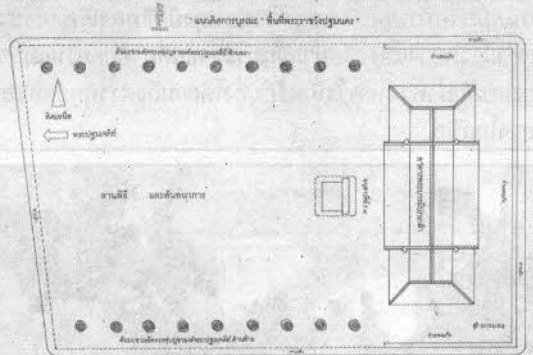
แต่ก็มีนักอนุรักษ์นักค้นคว้าอย่าง ไพบูลย์ พวงสำลี ที่ได้ศึกษาหาที่มาของนครปฐมด้วยจิตวิญญานที่สำนึกในบ้านเกิด แม้บางคนจะเข้าใจผิดมองว่าเขาเป็น กลุ่มเอ็น-จีโอเป็น คนที่มองเป้าหมายทางการเมือง แต่ในความเป็นจริง ไม่มีใครทราบซึ่งเจ้าตัวได้เดินหน้าผลักดันในการให้อนุรักษ์พื้นที่พระราชวังปฐมนคร

นครปฐม ริมที่ดินด้านซ้ายและด้านขวาของพระปฐมเจดีย์ ร.4 ปลุกต้นมะขามตัดทรงพุ่มข้างละแถวเหมือนพานพุ่มบูชาองค์พระปฐมเจดีย์

เมืองนครปฐมได้โรยร้างไปกว่า 700 ปี แต่ด้วยพระราชศรัทธาในพระศาสนา ของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้เติบโตรุ่งเรืองจนเป็นเมืองสำคัญขึ้นมาอีกครั้ง ในรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระ

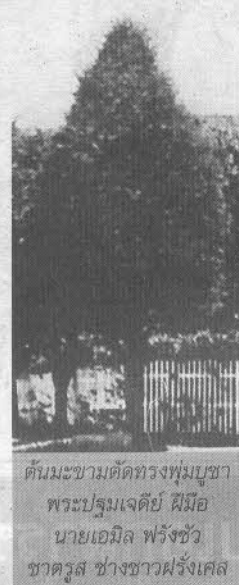

ภาพ “พระราชวังปฐมนคร” มุมสูง : จากหอสมุดดำรงราชานุภาพ

พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปรับปรุงการปกครองเพื่อให้ทันสมัยเหมือนอารยประเทศ โปรดให้ย้ายมณฑลนครชัยศรีจากท่านาอำเภอ นครชัยศรี มาตั้งขึ้นใหม่บริเวณรอบองค์พระปฐมเจดีย์ เมื่อถึงยุคล่าเมืองขึ้นของพวกจักรวรรดินิยมตะวันตก ด้วยความรักเมืองนครปฐม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างพระราชวังสนามจันทร์

เป็นที่ประทับ และเป็นสถานที่ฝึกกองกำลังเสือป่า หากเกิดวิกฤตการณ์อย่าง ร.ศ.112 พระองค์จะใช้เมืองนครปฐมเป็นที่มั่นสุดท้ายในการต่อสู้กับพวกฝรั่ง ที่กล่าวมานี้เป็นพระบารมีปกเกล้าเมืองนครปฐม ดังนั้นอาคารพระตำหนักหลักที่จะสร้างขึ้น ก็จะเป็นที่จัดแสดงการเกิดขึ้นของเมืองนครปฐม และพระบารมี

ต้นมะขามตัดทรงพุ่มบูชาพระปฐมเจดีย์ ผิมือ นายเอมิล ฟรังซ์ ชาวโครุส ข้างชาวฝรั่งเศส

พระรูปพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ด้วยจิตวิญญานที่สำนึกในบ้านเกิด แม้บางคนจะเข้าใจผิดมองว่าเขาเป็น กลุ่มเอ็น-จิโอเป็น คนที่มองเป้าหมายทางการเมือง แต่ในความเป็นจริง ไม่มีใครทราบซึ่งเจ้าตัวได้เดินหน้าผลักดันในการให้อนุรักษ์พื้นที่พระราชวังปทุม

ต้นมะขามตัดทรงพุ่มใบชา
พระปฐมเจดีย์ ฝีมือ
นายเอมิล ฟรังค์
ชาตรัส ช่างชาวฝรั่งเศส

นครปฐม พระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง
สร้างพระราชวังสนามจันทร์

นคร เอาไว้เพื่อให้ผู้คนรุ่นหลังต่อไปได้เรียนรู้และสัมผัสส่วสถานที่แห่งนี้มีความเป็นมาอย่างไร แต่ก็ต้องทนกับแรงเสียดสีค่อนข้างมานาน วันนี้เราจึงได้แกะรอยแนวคิดของการอนุรักษ์พื้นที่ของพระราชวังปทุมนคร ว่าเขาคิดกับสิ่งนี้อย่างไร

ถึงเวลาที่ผมจะขอออกกล่าวกับคนนครปฐม เรื่องแนวคิดในการอนุรักษ์ “พระราชวังปทุมนคร” เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้มีส่วนร่วมด้วยการติดตามกันไป แม้ว่าเวลาขณะนี้ที่ดินอันเป็นที่ตั้ง “พระราชวังปทุมนคร” ยังเป็นคตติความอยู่ที่ศาลปกครองกลาง หากจะเปรียบเทียบเหมือนเป็นมวยไทย ก็อยู่ระหว่างวงพิพากษา กำลังเร่งจ้งหะเป่าปิตักลองเชิดแล้ว ไกล่ขบยกแรกยกแรกก็คือศาลปกครองกลาง ยกที่สองก็คือศาลปกครองสูงสุด

ผมได้ฟ้องกรมศิลปากร และเทศบาลนครนครปฐม ยังศาลปกครองกลางเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2551 ในข้อหาใช้อำนาจออกคำสั่งทางราชการโดยมิชอบคดีได้ดำเนินมากกว่า 4 ปีเศษ ปัจจุบัน ตุลาการเจ้าของสำนวนได้ดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงเพียงพอที่ศาลจะพิจารณาพิพากษา หรือมีคำสั่งได้แล้วคงอีกไม่นาน นักศาลปกครองกลางก็จะมีคำพิพากษาดัดลนคตตินี้

หากคตติถึงที่สุดมีคำพิพากษาให้รักษาพื้นที่ประวัติศาสตร์ “พระราชวังปทุมนคร” ไว้ ผมมีแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ได้บูรณะองค์พระปฐมเจดีย์ขึ้นใหม่ ทรงโปรดให้สร้าง “พระราชวังปทุมนคร” ด้วยยึดถือตามแบบประเพณีโบราณ สร้างพระราชวังปทุมนครให้อยู่คู่กันกับวัดพระปฐมเจดีย์ตลอดไป ปัจจุบันพระราชวังได้ถูกรื้อถอนไปแล้ว

แต่เพื่อให้เป็นตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เราอาจสร้างพระราชวังขึ้นใหม่โดยสร้างพระตำหนักองค์ใหญ่ตามแบบเดิมเป็นอาคารหลัก ให้หันหน้าอาคารไปทางพระปฐมเจดีย์ขิดที่ดินด้านตะวันออก ด้านหน้าอาคารสร้างอนุสาวรีย์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเหมือนหนึ่งว่า พระองค์ท่านได้ทอดพระเนตร องค์พระปฐมเจดีย์ที่ท่านศรัทธาตลอดไป ถัดไปเป็นพื้นที่ลานโล่งไว้ประกอบพิธี หรือสันทนาการของเมือง

เป็นที่ประทับ และเป็นสถานที่ฝึกกองกำลังเสือป่า หากเกิดวิกฤตการณ์อย่าง ร.ศ.112 พระองค์จะใช้เมืองนครปฐมเป็นที่มั่นสุดท้ายในการต่อสู้กับพวกฝรั่งเศส กล่าวมานี้เป็นพระบรมมัยปกเกล้าเมืองนครปฐม ดังนั้นอาคารพระตำหนักหลักที่จะสร้างขึ้น ก็จะเป็นที่จัดแสดงการเกิดขึ้นของเมืองนครปฐม และพระบรมมัยของ ร.4, ร.5, ร.6 ที่พระองค์ท่านมีต่อเมืองนครปฐม และจะเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนเดินทางมาเมืองนครปฐมก็จะแวะมาเยี่ยมชมสักการะ อีกที่หนึ่ง

เรื่องการสร้างพระบรมรูปอนุสาวรีย์ของ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จะต้องจัดให้มีการแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง และอยู่ในกรอบแนวคิด “วชิรญาณภิกขุ (ร.4) ได้เสด็จมาจาริกแสวงบุญถึงพระปฐมเจดีย์ เกิดศรัทธาอย่างแรงกล้า และเชื่อว่า พระปฐมเจดีย์เป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่พระโสณะเถระนำมา เมื่อมีการบูรณะองค์พระปฐมเจดีย์ใหม่ เมืองจึงได้เจริญเติบโตขึ้นจากป่ากว้าง หลังจาก ร.4 บูรณะองค์พระปฐมเจดีย์”

แนวคิดในการสร้างอนุสาวรีย์หากจะถือว่า วชิรญาณภิกขุ (ร.4) พระองค์ท่านเป็นผู้นำแสงสว่างเปิดเมืองนครปฐมขึ้นมา อนุสาวรีย์น่าจะเป็นรูปของ “วชิรญาณภิกขุ”

ไพบุลย์ พวงสำลี

หากจะถือเอาว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บูรณปฏิสังขรณ์หลังจากเสด็จขึ้นครองราชได้ 2 ปี อนุสาวรีย์น่าจะเป็นรูปพระมหากษัตริย์

สิ่งที่ผมได้กล่าวมาก็ขอให้เพียงส่วนหนึ่งประกอบความคิดของท่านผู้อ่าน หากถึงเวลาขอได้ช่วยกันทำงานนี้ให้สำเร็จ เพื่อสร้างสิ่งดีไว้ให้ชนรุ่นหลังต่อไป

พื้นที่แห่งนี้จึงเป็นพื้นที่ที่ท่านผู้อ่านจะได้ใช้การตัดสินใจในการเลือกคิดและตัดสินใจถึงเป้าหมายที่จังหวัดนครปฐมจะเป็นคนตัดสินใจ และเมืองนี้ต้องการการระดมความคิดเพื่อเกิดประโยชน์ที่สูงสุดและมันไม่ใช่เมืองของใครคนใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เราเป็นคนนครปฐม และเป็นประชากรแห่งแดนสยามด้วยกัน

ไพบุลย์ พวงสำลี : ประธานกลุ่มศรัทธาวรรดิ
ที่ปรึกษาและคณะกรรมการเครือข่ายมรดก
ทางวัฒนธรรม พื้นที่ 2 สุพรรณบุรี
กรมศิลปากร รายงาน
โสฬส แสงเทียน : เรียบเรียง